

Ранко Симовић

Капетан

Стари капетан Матија седи у пољској столици на својој понти и плаче.

Лицем је окренут мору и нико не види његове сузе. Оне и нису обилне и густе. Немају богате изворе. Лице му суво, а очи утонуте. Кад руком обрише сузу, онда, због трења сувог длана преко истањене коже образа, чује пуштање, као да трља танак папир.

Са оне стране пута, којим јуре кола туриста, у миру, блиста његова кућа. Лепа кућа, са баштом и многим, сувишним, просторијама у приземљу и на спрату.

Саграђена је на плацу његове мајке, која је давно умрла, па је он, кад се вратио из Америке, срушио стару, мању кућу, обраслу у коров, и подигао нову.

Са ове стране пута је та понта, где седи, обрасла у зеленило, борове, чемпресе, олеандер и палме, са подзиданом обалом и степеницама којима се приступа води, као и малим заклоном за барке.

„Моја лука, моје море“ — говорио би којекад капетан за тај део свога имања.

Да ову понту озиди, помогла му је и лучка капетанија, кад се вратио, у знак добродошлице и морнарске солидарности.

А Матија је четрдесет година пловио под америчком заставом и био тамо, негде у Америци, све то време, ма да осећа да му је живот прошао пловећи, више на палуби и командном мосту, него у топлини другог дома.

Шта би друго морнару и био дом, него брод, та колевка коју уљуљују ветрови и таласи, понекад нежно као мајчине руке.

Сузе иду саме, као да^{*} и нема правог разлога да теку, али капетан их не зауставља. Да то неко води, оне не би ни ишле, не би им дао, а, овако, само, дошло му лакше да их не спречава, да отвори те полу-пресахле изворчиће отрова и горчице, да истече оно што се прелива.

Узгред мисли:

„Зашто ли ми то чине? Можда су само обесни? То бих лакше прихватио. Теже је ако је намера, ако ме избацују из средине“.

Онда у мислима улази у куће комшија и других људи у малом месту, завирује у лице њихове деце и као да свакога пита:

„Је си ли то ти учинио? Зашто ме мрзиш? Да ли би желео да одем одавде“?

Не налази одговор и не погађа ко би то могао да учини. Сумња у многе, али налази и супротних разлога, за добар однос, па не истрчава. Уосталом, научио је да стрпљиво мери доказе, сумње, време, уопште, људе око себе. Никада није ни морао да жури. Дешавало се, на дугим путовањима, да се што непријатно, прикривено догоди на броду, украде неко нешто, поједе морнар морнару ручак, па се све, до краја тога путовања, али на следећим, само од себе, у чекању, открије и реши.

„Зашто би ме овде неко мрзео“?

Та му мисао све чешиће у глави, гризе га, као нека грабљива риба, чупа му стомак.

Окреће се ка кући и види: ограда стоји. И капија са заклопом, поново обојена зеленом бојом. Управо данас мајстори су опет завршили тај посао. По ко зна који пут.

Капетан је понту, кад се вратио и кућу подигао, и кад је она овако лепо изграђена, оградио и ставио под кључ. Свет се около купао и седео по обали танкој као конач, развученој уз пут којим седам пролазе возила. Та обала била је прљава, пуна нечистоће и отпадака које бацају алкаве домаћице и бахати туристи. Он је, на својој дивној понти, коју је уредно и чисто одржавао, седео сам, у хладовима, никад се не купајући у мору, не дозвољавајући никоме да се ту купа, сем ретким пријатељима, који би понекад дошли из других места.

Неки мештани су га и питали, да се ту купају, он их је одбио .

— Ово је моје — говорио је кратко.

— Ово сам за себе уредио, да ту проведем мирну старост — објашњавао је понекоме свој став.

Он у томе није налазио ништа необично или рђаво. У свету у коме је он живео, ако је неко своје чуввао, само за себе, на домаћински начин, није другоме наносио никакву увреду, а није изазивао чак ни завист, тако му се чинило.

Овде су се људи четрдесет година, док је он био у Америци, а и пре тога, на тој понти купали, седели, ту везивали чамце, увече разговарали и уопште употребљавали је не као своје, јер би онда морали и да је

одржавају, него као опште добро које им пружа оно што хоће, а ништа од њих не захтева.

Матијина мајка није се никада успротивила. Она није показивала свету чак ни то да се сећа да понта њој, макар и као голо власништво, припада. Њој је превише простора било и у старој кући, а кад је умрла, поред кревета, на поду, где су је после два дана нашли, није ни два метра тога простора запремала. Па и њега је ослободила.

По
ве
ља

Људи су је волели, поред осталог и зато што никада није показивала да је нешто само њено, а не и њихово. А кад је умрла, па касније њене преостале ствари однела нека рођака у друго место, деца су њену кућу, кад се руинирала, чему су и она доприносила, користила за своје игралиште. Увек желећи да докуче сваку тајну, деца су се састајала у баба Тонкиној кући као у неком бившем дворцу где, иако има духова и вила, сви су они заједно добри исто онолико колико је била и баба Тонка.

Матија је то, кад се вратио пресекао. Никла је, на развалинама, дивна камена кућа, понта је постала његова. Људи су од ње одбачени. Дечаци су расли и питали се шта се то десило. Откуд сад он да наиђе, кад га никада није ту било? Ко је он? Какве везе има то што је баба Тонкин син? Где је био раније? Никад је није ни обишао. Зар није умирала у беди и самоћи? Каква су то права која странцу одједном дају све, чак и да њих остави без права која су имали? Па они су се баба Тонки више нашли на помоћи него ико. Куповали су јој понешто, кад затреба, заламали јој лозу, помагали јој и да обере и да поједе грожђе.

Зашто се он уопште вратио? Шта сад тражи ту?

Што није остао где је био?

Матији теку сузе. Ништа не схвата.

А цело место зна шта је у ствари. Зна и који то обесни и повређени дечаци већ неколико пута, ноћу, скидају ограду понте и бацају је у море, одакле је после мајстори ваде и опет постављају, кад им капетан добро плати тај посао.

У месту се још нешто зучка.

Капетан има младу жену. Нема јој ни четрдесет пет година а њему је већ осамдесет. Она је, због његове љубоморе, углавном у кући. Скоро и да не излази. Ни њу људи не воле. Мисли да се удала само зато да ускоро наследи капетанову кућу, понту и милионе у банци.

Али није мали број оних који тврде да се она радује кад неко ограду скине и баци у море. И не само то, већ да се радује увек кад капетан има разлога да

пати. Кажу: тако се његов век скраћује, па ће брже доћи до циља.

Ах, ти гласови! Тај свет!

Никад да не знаш шта је заиста истина.

А капетан, пошто се смркло и месец, испуштен са висине, посрнуо у мирно море испред понте, устаје, узима своју платнену пољску столицу, ставља сламени шешир на главу и креће у кућу. Иза себе закључава гвоздена врата на огради, одлазећи на починак само са једном мишљу у глави: „Да је и ноћас не развале?!“.

По
ве
ља